

БЗР – НА ДООПРАЦЮВАННІ

Світлана Сокуренко,
координатор групи
законодавчих ініціатив
з ОП ЄСОП

Від якості та повноти викладення в законах та інших нормативно-правових актах вимог щодо організації безпечної та здорової праці залежать життя і здоров'я працівників в Україні.

У грудні 2018 року було схвалено Концепцію реформування системи управління охороною праці (СУОП) в Україні. Її метою було створення національної системи запобігання виробничим ризикам для забезпечення ефективної реалізації прав працівників на безпечні та здорові умови праці.

Для приведення законодавства України у відповідність до міжнародних норм Євросоюзу, у межах проекту ЄС-МОП «На шляху до безпечної, здорової та задекларованої праці в Україні» з 15 по 23 жовтня було проведено експертне обговорення проекту закону «Про безпеку та здоров'я працівників на роботі» (далі – **Проект**), розробленого Мінекономіки. Робоча група з найкращих експертів у цій сфері зібралася на засідання, щоб доопрацювати документ. Результатом цієї роботи стала цілком нова версія закону про охорону праці.

Уперше в історії представники органів влади, роботодавців, Фонду соціального страхування, профспілок, міжнародних експертів та Європейського співтовариства спеціалістів з охорони праці зібралися разом і домовилися про те, якою буде охорона праці в нашій країні в найближчі десятиліття.

Робочій групі вдалося створити справді прогресивний документ, який відповідає європейським нормам і адаптований під наше культурне середовище. Протягом найближчих років ми отримаємо не тільки новий закон, а також увесь набір супутніх підзаконних актів. Інакшим стане весь інструментарій системи управління охороною праці та професійними ризиками.

➤ **Керування професійними ризиками.** Керування ризиками є найважливішим елементом системи безпеки та здоров'я працівників на роботі та являє собою плановий, систематичний процес з виявлення небезпек, оцінки та зниження професійних ризиків до мінімального, майже прийнятного рівня. Уведення цієї статті в проект стало одним з важливих його досягнень. Це докорінно змінить підхід до побудови всієї СУОП, зробить її ризикоорієнтованою та дасть змогу керувати ризиками, використовуючи ієрархію заходів контролю, орієнтуючись насамперед на запобіжні дії, які усувають причину потенційної невідповідності або потенційно небажаної ситуації.

➤ **Розслідування нещасних випадків, профзахворювань і аварій.** Тепер роботодавець повинен вести облік усіх інцидентів, з'ясовувати їх причини та документувати відомості про них. Це дасть змогу запобігати серйозним нещасним випадкам та аваріям за допомогою виявлення їх корінних причин на стадії реалізації щодо безпечних подій.

➤ **Аудит систем безпеки та здоров'я працівників.** Новим у проекті стало впровадження аудиту як обов'язкового заходу для удосконалення СУОП. Це дуже важливо, оскільки аудит оцінює дієвість, ефективність і надійність системи менеджменту підприємства. Але водночас допомагає виявити недоліки в функціонуванні СУОП та виправити їх. Це, своєю чергою, підвищить рівень усвідомлення як серед працівників, так і всіх лінійних та вищих керівників питань безпеки і здоров'я на роботі.

➤ **Консультації та залучення працівників до питань безпеки і здоров'я на роботі стають обов'язковими.** Цей елемент буде розвивати та вдосконалювати культуру безпеки на підприємствах за допомогою:

- ☑ визначення потреб і очікувань працівників;
- ☑ якіснішого виявлення небезпек та оцінки ризиків і можливостей;
- ☑ визначення дій для усунення небезпек і зниження ризиків тощо.

Це дасть більш повну інформацію для створення безпечних умов праці.

► **Безпека і здоров'я окремих категорій працівників.**

Особлива увага – до захисту вразливих груп працівників: таких, які не досягли 18-річного віку; вагітних працівниць, працівниць, які нещодавно народили, та працівниць, які годують грудьми; працівників з інвалідністю. Йдеться про захист цих категорій за допомогою оцінки ризиків саме для них, враховуючи їхні фізичні, фізіологічні та психологічні потреби.

► **Страховання відповідальності експертних організацій.**

Важливим моментом стало обговорення відповідальності експертних організацій. На жаль, часто експертизу проводять неякісно, через це недобросовісний роботодавець отримує дозвіл на виконання робіт підвищеної небезпеки або експлуатацію обладнання підвищеної небезпеки, хоча насправді навіть не уявляє, що таке СУОП і як організувати безпечні умови праці. Тепер, якщо зафіксують факт надання експертною організацією послуг неналежної якості, це буде підставою для перегляду її умов компетентності та позбавлення ліцензії.

Окремі частини проєкту потрібно вдосконалити, привести у відповідність до Директиви 89/391/ЄЕС. А саме:

► **Виконання спеціальних видів робіт (підвищеної небезпеки).** Проєкт передбачає одержання дозволу на виконання робіт підвищеної небезпеки, проте вилучено пункт про отримання права на виконання таких робіт на підставі декларації. Українська дозвільна система не відповідає світовим практикам та європейському законодавству. Крім того, нині вона зовсім не впливає на стан травматизму в країні.

На сьогодні декларації на виконання робіт/експлуатацію обладнання підвищеної небезпеки надають суб'єкти господарювання у паперовому вигляді. Та, незважаючи на те, що згідно з вимогами законодавства відмовляти в реєстрації декларації заборонено, територіальні органи Держпраці повертають їх для доопрацювання, а в деяких випадках – десятки разів. Це ускладнює ведення бізнесу. Під час формування і становлення ризикоорієнтованого мислення у працівників та роботодавців держава має піклуватися про працівників, встановлюючи контроль за виконанням таких робіт. Але за умов глобальної цифровізації можна використовувати сучасні технології також у дозвільно-декларативній системі.

Цифрові технології можна використовувати і для контролю навчання, компетентності працівників та фахівців з ОП, для повідомлення про нещасні випадки, їх аналізу, реєстрації робочого обладнання тощо. Усі ці питання потребують обговорення.

► **Страховання ризиків у сфері безпеки та здоров'я працівників.**

Під час обговорення проєкту представники ЄСОП запропонували страхування ризиків як альтернативу дозволу. Світовий досвід показує ефективність цього підходу, тому що страхова компанія зацікавлена та здатна провести відповідний контроль: щодо якісної оцінки ризиків, виконання заходів контролю та роботи СУОП загалом. На жаль, найближчим часом це реалізувати малоймовірно, але у перспективі розглядати дуже важливо.

► **Управління підрядними організаціями.**

Це одне з питань, яке не ввійшло до проєкту. Робота підрядних організацій може спричинити небезпеку не тільки для своїх працівників, а й працівників підприємств, на яких вони виконують роботи. Оцінювання ризиків їх діяльності потрібно проводити з урахуванням діяльності усіх організацій, які працюють разом. Ці обов'язки має бути закріплено й урегульовано на законодавчому рівні.

► **Інспекційні відвідування.** Потребує обговорення питання щодо прозорості доступу інспекторів на підприємство. Є ризики, що інспектори праці будуть перевіряти тільки зареєстровані підприємства, а не ті, що працюють у тіні. Та дуже часто саме на «нелегальних» підприємствах виникає загроза життю працівників, їхню діяльність неможливо зупинити та заборонити.

Безумовно, цей проєкт закону про безпеку та здоров'я працівників на роботі – європейський вектор розвитку! Його упровадження повністю змінить ставлення до безпеки і здоров'я на роботі, мотивацію роботодавців, з'явиться запит на сильних, компетентних, кваліфікованих фахівців «нової школи» охорони праці, на аудиторів, страхових експертів, консультантів, тренерів.

Процес узгодження документа ще триває, і законопроект потребує додаткового обговорення. Долучайтеся до дискусій у фаховій спільноті www.esosh.net на сторінці Facebook співтовариства ESOSH, та пишіть office@esosh.net. Уперше ми як фахівці можемо впливати на законотворчий процес та змінити систему управління безпекою і здоров'ям в Україні.

Наше завдання – створити систему, в якій не буде закладено помилок.

Фото Олександра Фандєєва